

Wioletta Miśkiewicz

Projekt ELV-AKT : polsko-francuskie elektroniczne Archiwum Kazimierza Twardowskiego (Archives de l'École de Lvov Varsovie)

Rocznik Historii Filozofii Polskiej 1, 265-270

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIA

Zapraszamy do zapoznania się ze sprawozdaniami z projektów badawczych, konferencji, seminariów oraz innych działań związanych z historią filozofii polskiej. Ponieważ cykl produkcyjny Rocznika wymusza przegląd retrospektywny wydarzeń, dlatego sprawozdania umieszczone poniżej zostały opublikowane wcześniej w serwisie internetowym: www.filozofiapolska.pl

Projekt ELV-AKT

Polsko-francuskie elektroniczne
Archiwum Kazimierza Twardowskiego
(Archives de l'École de Lvov-Varsovie)

Założenia projektu

Projekt ELV-AKT jest przykładem tworzenia się w ramach Wspólnoty Europejskiej struktur badawczych, które dzięki współczesnym technologiom otwierają przed naukowcami nowe możliwości zapoznawania się ze źródłami badawczymi, jak również bogate perspektywy współpracy naukowej.

Projekt ELV-AKT (Archives de l'École de Lvov-Varsovie / Archiwum Kazimierza Twardowskiego) powstał w ramach prowadzonego w paryskim Instytucie Historii i Filozofii Nauk i Technik programu poświęconego badaniom nad polską tradycją racjonalizmu logicznego (*Programme ELV*) na mocy podpisanej w 2005 roku polsko-francuskiej umowy o współpracy naukowej. Projekt ELV-AKT ma potrójne zadanie: po pierwsze digitalizację zbiorów znajdujących się w Połączonych Bibliotekach WFiS UW, IFiS PAN i PTF, po drugie

umożliwienie konsultacji tych zbiorów w sieci, po trzecie rozwój infrastruktury dla badań naukowych.

Jako przedsięwzięcie archiwistyczne projekt ELV-AKT obejmuje wszystkie etapy procesu udostępniania rękopisu filozoficznego: począwszy od klasyfikacji, poprzez digitalizację i umieszczenie odpowiednio skatalogowanych dokumentów cyfrowych na stronie internetowej, po zarządzanie tą stroną, udostępnianie dokumentów i zarządzanie kontami czytelników. Dostęp do zbiorów (wyłącznie w celach naukowych) jest możliwy wyłącznie po wypełnieniu formularza rejestracyjnego, zaakceptowaniu warunków prawnych konsultacji zbiorów i otwarciu konta. Oryginalność Archiwum ELV-AKT w porównaniu z tradycyjnymi archiwami filozoficznymi polega na jego szczególnej lokalizacji: ekipa digitalizująca i rękopisy znajdują się w Warszawie, serwer, który gości stronę i zarządzająca nią ekipa znajduje się w Paryżu, zaś badacze pracujący nad rękopisami - na całym świecie.

Bazą instytucjonalną Archiwum ELV jako międzynarodowej platformy, do której zadań należy popieranie badań naukowych nad polską filozofią analityczną, jest paryski instytut IHPST. W ramach Projektu ELV-AKT organizowane są w IHPST konferencje, warsztaty, składane są projekty europejskie (FP 7).

Geneza IHPST sięga początku lat trzydziestych, kiedy to powstał (28 lutego 1932 roku) Institut d'histoire des sciences. Jego pierwszym dyrektorem był Abel Rey, profesor Sorbony w katedrze Historii filozofii w jej związkach z nauką. Wśród jego następców warto wymienić: G. Bachelard'a, G. Canguilhem'a, S. Bachelard, J. Bouveresse, F. Dagognet... W 1935 roku, Instytut związany wówczas z pięcioma paryskimi fakultetami, zakłada siedzibę wraz ze swą pięcioletnią biblioteką pod obecnym adresem - 13 rue du Four w szóstej dzielnicy Paryża. W okresie przed II wojną światową Instytut prowadził bardzo ożywioną działalność naukową. Wśród naukowców z nim związanych należy wymienić Louis de Broglie, Léon Brillouin, Elie Cartan, Jean Perrin, Paul Langevin, wśród filozofów - Emile Bréhier, Léon

Brunschvicg, Etienne Gilson, Alexandre Koyré, André Lalande, Léon Robin. W 1935 roku Instytut współorganizuje *Congrès international de philosophie scientifique* w którym uczestniczyła liczna delegacja polska. Swą aktualną postać IHPST przybiera pod kierownictwem J. Dubucs'a w roku 2002, poprzez połączenie Instytutu z ekipą *Philosophie des Sciences* CNRSu (UMR 8590). Aktualnie IHPST jest związany z Uniwersytetem Paris 1 Panthéon - Sorbonne, Centre national de la recherche scientifique et l'École normale supérieure (Paris).

Od czasów Międzynarodowego Kongresu Filozofii Naukowej IHPST jest uznany ośrodkiem studiów nad filozofią Koła Wiedeńskiego. Od lat też *rue du Four* przyciąga specjalistów logiki polskiej. Rozwijając *Program ELV* IHPST poszerza swoją aktywność na całość Szkoły Lwowsko-Warszawskiej niesłusznie sprowadzanej w szerokich kręgach uniwersyteckich czy to wyłącznie do logiki, czy do szeroko pojętej filozofii austriackiej. Filozoficznym zamierzeniem *Projektu ELV-AKT* jest pokazanie bogactwa, oryginalności i zastanawiającej aktualności tego po części zapoznanego dorobku paru pokoleń spadkobierców Twardowskiego, którzy zarówno pod względem osobistym jak i zawodowym zostali ciężko naznaczeni przez historię XX wieku.

Geneza i rozwój *Projektu ELV-AKT*

Idea założenia polsko-francuskiego cyfrowego Archiwum Kazimierza Twardowskiego i jego uczniów zrodziła się wiosną 2004 roku. Dr Wioletta Miśkiewicz, absolwentka IF UW i samodzielny pracownik naukowy w CNRSie (Paryż), zaproszona przez Instytut Filozofii UW na wykład monograficzny poświęcony fenomenologicznej krytyce kognitywistyki, pracowała równocześnie nad artykułem poświęconym wpływom Bolzano na Twardowszczyków. W poszukiwaniu notacji używanej przez Twardowskiego w swych pierwszych wykładach z logiki, zwróciła się ona o pomoc do ówczesnego Dyrektora Biblioteki, Janusza Sieka, który udostępnił

jej przy tej okazji cenny zbiór: rękopisy znajdujące się przed wojną w mieszkaniu prywatnym Twardowskiego we Lwowie, wraz ze sporządzonym w 2000 roku przez Ewę Likus katalogiem. Okazało się, że Biblioteka ma również w depozycie rękopisy Tadeusza i Janiny Kotarbińskich, Stanisława i Marii Ossowskich, jak również Mieczysława Wallisa. Pomysł szerokiego udostępnienia tych zbiorów do badań naukowych skonkretyzował się szybko i po pozyskaniu dla projektu dyrektora IHPST J. Dubuca, 5 czerwca 2005 roku została podpisana w Warszawie umowa poświęcona współpracy naukowej między Uniwersytetem Paris 1, Polską Akademią Nauk i Uniwersytetem Warszawskim w sprawie digitalizacji zbiorów znajdujących się w depozycie w Połączonych Bibliotekach WFiS UW, IFiS PAN i PTF. Na mocy tej umowy Dr Wioletta Miśkiewicz została mianowana szefem projektu i jego koordynatorem naukowym.

Umowa, spisana we współpracy z Działem Prawnym CNRS określa w ramach UE różne aspekty współpracy (wymiana pracowników, maszyn, odpowiedzialność prawna, instancje naukowe i kontrolne).

Prace nad digitalizacją archiwum Twardowskiego rozpoczęły się we wrześniu 2005 roku. IHPST zakupił skaner, który został oddany do dyspozycji ekipy polskiej, a Biblioteka udostępniła projektowi pracowników digitalizujących archiwa.

18 grudnia 2005 roku miało miejsce w Paryżu zebranie konstytuujące oficjalnie władze projektu ELV-AKT: Radę Naukową, Komitet Redakcyjny i Radę Archiwum. Członkami Rady Naukowej Projektu ELV-AKT są: J. Dubucs (CNRS/IHPST), J. Jadacki (IFiS UW), A. Łabuńska (Dyrektor Połączonych Bibliotek WFiS UW, IFiS PAN i PTF), J. Migasiński (IFiS UW), R. Pouivet (U. Nancy), J. Woleński (UJ) i W. Miśkiewicz (CNRS/IHPST), zaś ekipa redakcyjna składa się z następujących osób: W. Miśkiewicz (szef i koordynator naukowy projektu), M. Sepiolo (digitalizacja), Ł. Ratajczak (digitalizacja, webmaster), A. Roulois (webmaster), F. Pataut (wersja angielska). Do Rady Archiwum przynależy m.in. Ambasada Polska w Paryżu.

Kolejne posiedzenie Archiwum miało miejsce w Warszawie w grudniu 2006 roku, przy okazji polsko-francuskiej konferencji *Kazimierz Twardowski et ses disciples / Kazimierz Twardowski i jego uczniowie*. Strona francuska przedstawiła na nim szatę graficzną ELV, złożone też zostało sprawozdanie z postępu prac digitalizacji.

Od początku roku 2007 dostępna jest na sieci strona internetowa www.elv-akt.net, na której możliwe jest przeglądanie, po autoryzacji, archiwum Twardowskiego, obejmującego ponad 60 000 kart. Aktualnie prace w Paryżu koncentrują się na rozwoju technicznym strony, tak aby odpowiadała ona jak najlepiej swojej funkcji jako platformy komunikacyjnej projektu. Kontynuowane są także prace nad odpowiadającym europejskim normom katalogiem (Dublin Core).

Od początku trwania projektu miały miejsce wielokrotne wzajemne wizyty robocze, trzy doroczne zjazdy Rady Naukowej; zorganizowanych zostało pięć konferencji międzynarodowych i pięć warsztatów (*Ateliers ELV*); archiwum Twardowskiego zostało zdigitalizowane w całości (włącznie z korespondencją), liczne konta czytelnicze otworzone a stopniowo wypełniana strona internetowa cieszy się widocznym powodzeniem (dla przykładu: trzy tysiące pięćset sesji w samym tylko styczniu 2009 roku).

Perspektywy

Podpisana w 2005 roku polsko-francuska umowa ELV-AKT dotycząca archiwów Twardowskiego, Kotarbińskich i Wallisa przewiduje czteroletnią współpracę. Po upływie tego czasu, całość wymienionych zbiorów będzie dostępna na stronie elv.net jak również na stronie Połączonych Bibliotek.

Paryski Program ELV będzie kontynuowany. Podjęte już zostały poszukiwania nowych rękopisów i archiwaliów. Następną umową dotyczyć będzie prawdopodobnie spuścizny po Tadeuszu Czeżowskim. W maju 2008 roku nawiązane zostały kontakty z polskim środowiskiem naukowym w Wilnie. Niebawem zainaugurowane zostaną archiwa badaczy.

W paryskim Archiwum ELV przywiązuje się szczególne znaczenie do działalności wydawniczej. Jako wydawnictwo cyfrowe Édition ELV stawia sobie za zadanie publikowanie przekładów i naukowych wydań zdigitalizowanych zbiorów archiwalnych. Oryginalnością tego cyfrowego wydawnictwa naukowego będzie nie tylko różnorodność wydawanych dokumentów elektronicznych (w zależności od stopnia zaawansowania prac archiwistycznych i naukowych nad danym dokumentem wyjściowym: cyfrowe zdjęcie rękopisu, przygotowany na jego podstawie maszynopis z podstawowym aparatem krytycznym, przekład z bardziej rozwiniętym aparatem krytycznym), ale także wydawanie tekstów zakodowanych według norm XML/TEI. W tym celu przeprowadzane są w IHPST szkolenia dla tłumaczy i prace nad realizacją prototypu ELV (XML/TEI odnosi się do treści kodowanych dokumentów i wymaga rozwinięcia schematu analizy pojęciwej kodowanych tekstów filozoficznych). Zakodowywanie źródeł staje się jednym z priorytetów europejskich Digital Humanities i szeroko zakrojonego programu Wirtualnych Bibliotek Humanistycznych zawierających teksty zakodowane według norm XML/TEI.

Światowy autorytet polskiej logiki nie ulega wątpliwości. Od wielu lat prowadzi się w różnych ośrodkach uniwersyteckich badania nad niektórymi, związanymi z tradycją brentanizmu i szeroko pojętą filozofią austriacką, aspektami polskiej filozofii międzywojennej. Program ELV stawia sobie za zadanie podtrzymywanie tych badań, jak również rozbudzanie zainteresowania dla mniej znanych aspektów filozofii zarówno Twardowskiego, jak i jego wychowanków, dla bogactwa ich pracy filozoficznej i wartości ich zaangażowania naukowego.

Wioletta Miśkiewicz

<http://www-ihpst.univ-paris1.fr/wmiskiewicz>

ℒℒℒ